

У 2007 році Філадельфійська митрополія Української Греко-Католицької Церкви відзначала 100-літній ювілей призначення та приїзду до США першого греко-католицького єпископа владики Сотера Стефана Ортинського. Головні святкування відбулись 30 вересня 2007 року в катедральному соборі Непорочного Зачаття у Філадельфії, у крипті якого й поховано єпископа Сотера. Їх учасниками стали, зокрема, Блаженніший Патріарх Любомир і єпископи, члени Синоду єпископів УГКЦ. Вважаємо вартим уваги життєвий шлях єпископа Сотера Ортинського, тому публікуємо його коротку біографію.

Дитинство і навчання

Стефан Ортинський народився 29 січня 1866 р. в селі Ортиничі. Стефан походив з родини нащадків боярського роду Лебедів (вони пізніше від назви с. Ортиничі присвоїли собі родове прізвище Ортинських). Батьки майбутнього єпископа були глибоко релігійними та свідомими щодо свого шляхетного походження. У такому дусі й виховували своїх п'ятьох дітей. Веселий, рухливий, дружній і здібний хлопець Стефан здобув прихильність не лише серед своїх товаришів, але й звернув на себе увагу вчителів старанністю в навчанні. Все це пророкувало талановитому школяреві велике майбутнє. Закінчивши школу, Стефан Ортинський перейшов до гімназії в Дрогобичі, що була на той час відомою суто польським національним вихованням. Професори, переважно поляки, часто твердили українським дітям (особливо сільського походження), що вони «живуть на польській землі, їдять польський хліб, п'ють польську воду, дихають польським повітрям, а попри це, не знають добре польської мови». Проте, як читаємо у спогадах тодішнього учня гімназії о. Олекси Пристая, дух серед української гімназійної молоді в Дрогобичі був «твердо-руський», однак не московський чи москвофільський. «Його (цей дух) будили в нас самі сусіди-професори своїм шовінізмом, із яким не скривалися навіть у клясі під час викладів. Вони прищеплювали нам руський патріотизм... Ніхто з професорів не згадав нам ніколи ні одним словом про Русь, не говорячи вже про Україну... Отже, ми були тверді русини, й до цього прислужилися наші професори». Ці «тверді Русини» трималися разом, згуртувалися в співацький гурток (до нього належав і Стефан Ортинський) і вечорами співали українські пісні, а в час Різдвяних свят ходили з колядою навмисне до місцевих поляків.

Така поведінка, звичайно, була не до вподоби керівництву гімназії. Тому учнів Олександра Колессу, Олексу Пристая та Стефана Ортинського у 1883 році було відраховано з гімназії. Усі вони перейшли до гімназії в Стрию. Однак переслідування у дрогобицькій гімназії розбудило в тодішньому юнакові Стефанові Ортинському палку любов до свого народу. Недовго був Стефан учнем і в стрийській гімназії...

Вступ до Василянського чину й філософсько-богословські студії

Велику реформу чину отців-василіян було розпочато за ініціативою архимандрита і ректора о. д-ра Климента Сарницького та згідно з волею Папи Римського Лева XIII у 1882 р. Вона викликала величезну бурю невдоволення і протесту тодішньої української галицької інтелігенції та, частково, чернецтва. Втім все-таки привернула увагу 16-літнього юнака Стефана Ортинського й вказала йому життєвий шлях. Стати місіонером-василіянином стало метою життя молодого Ортинського. До чину василіян він вступив 3 лютого 1884 р., прийнявши чернече ім'я Сотер, новіціят відбував у Добромилі, філософію й богослов'я вивчав у Кракові (закінчив навчання з відзнакою і здобув ступінь

доктора філософії і теології).

Душпастирська діяльність

Священиком став 18 липня 1891 р. У 1894-1907 р. місіонерська діяльність єромонаха Сотера охопила всю галицьку землю. Наділений від Бога глибокою вірою, надзвичайним проповідницьким талантом, широкими богословськими знаннями, доброзичливий і лагідний, рішучий, якщо йшлося про справедливість і правду, щирий патріот – ось яким він був. Слава про молодого проповідника-місіонера швидко розповсюдилась в цілій Галичині. Після першого монашого собору відновленого чину василіян у 1906 році Сотера Ортинського призначено головним проповідником усіх василіянських місій.

У 1895 р. о. Сотер Ортинський був викладачем філософії і вікарієм монастиря, у 1896-1897 – еклезіархом, проповідником і провідником «Апостольства молитви», у 1898-1901 р. – місіонером і економом монастиря в Михайлівцях, а з 1 листопада 1901 р. – ігуменом монастиря, з 1905 р. – місіонером у Дрогобичі, 1906-1907 р. – місіонером і реколектантом у Львівському монастирі св. Онуфрія та директором місій у провінції чину. Окрім всього, Сотер Ортинський доклав зусиль до протистояння москвофільству та до боротьби з трагічним для галицьких сіл пияцтвом.

Архиєрейське служіння

Отець Сотер Ординський мріяв про місійну працю серед українців у Бразилії. Однак митрополит Андрей Шептицький бачив молодого священика майбутнім владикою для вірних в Америці. 28 лютого 1907 р. Папа Римський Пій Х номінував єромонаха Сотера єпископом для вірних русинського (греко-католицького) обряду в США, де ситуація на національно-релігійному тлі серед русинів з Австро-Угорщини була непроста, здебільшого серед галичан і закарпатців. 12 травня того ж року в кафедральному Соборі Святого Юра у Львові митрополит Андрей Шептицький, єпископи Чехович та Хомишин уділили Сотеру Ортинському архиєрейські свячення.

27 серпня 1907 р. нововисвячений єпископ Сотер прибув до США, де його зустріли священики та вірні. Владика відслужив Молебень у храмі Святого Юра в Нью-Йорку. 17-18 жовтня 1907 р. єпископ скликав першу конференцію духовенства у Нью-Йорку, під час якої запропонував широкий план для організації Церкви в Америці. Відразу після конференції преосвященніший кир Сотер почав об'їзд усіх згромаджень, даючи реколекції та закликаючи до згоди й витривалости у вірі. Вірні почали прихильно ставитись до владика, котрий своїм «золотим» словом і лагідною поведінкою викликав любов та пошану. Коли було організовано товариство «Просвіта», то головою обрано єпископа Сотера Ортинського.

В жовтні 1910 р. владика Сотер, користуючись присутністю митрополита Андрея Шептицького, запланував урочисте посвячення кафедрального храму Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії у Філадельфії. На цю визначну подію прибули папський легат кардинал Ванутеллі й апостольський делегат у Вашингтоні архиєпископ Фальконіо. Після візиту до апостольського делегата у Вашингтоні Сотер Ординський оселився у Філадельфії. До заслуг єпископа Сотера належать: запрошення до США сестер-василіянок, відкриття сиротинця для дітей-сиріт, організація скаутського товариства, налагодження діяльності вечірніх шкіл, затвердження й видання Букваря і

підручників, Біблії й катехизму. А ще він дбав про вишкіл священників для майбутньої семінарії, заснував Союз українців Америки «Провидіння», завданням якого стала фінансова допомога пародіям, а також релігійні товариства «Відродження» і «Апостольство молитви», започаткував видання часописів «Душпастир», «Америка», «Місіонер», «Єпархіальний вісник».

Апостольська Столиця, бачачи ревну працю єпископа Сотера Ортинського, рішенням від 27 травня 1913 р. наділила його повною юрисдикцією в США, і це робило його незалежним від римо-католицької єрархії. Конгрегація поширення віри для справ східних обрядів видала «Декрет про духовну управу Греко-Руської Церкви в З'єднаних Державах Америки». Цей декрет був здобутком великого історичного значення і наслідком праці і терпіння владики Сотера. Майже за дев'ять років він заснував 63 нові парохії, а для ефективнішої праці поділив усі парохії на деканати.

Після початку Першої світової війни, коли російські війська зайняли Галичину та заходилися нищити УГКЦ й національні здобутки народу, преосвященніший кир Сотер розвинув широку акцію збірки коштів на допомогу потерпілій Батьківщині. Двічі писав владику до московського царя Миколи II з вимогою припинити переслідування в Галичині і звільнити митрополита Андрея Шептицького з ув'язнення. Звертався він і до уряду США з проханням протекції у справі звільнення митрополита Андрея.

16 березня 1916 року Сотер Ортинський захворів пневмонією та через вісім днів, 24 березня, помер. Заупокійні богослужіння 30 березня 1916 року очолював український греко-католицький єпископ з Канади Никита Будка. Поховано владику Сотера в крипті катедрального собору Непорочного Зачаття у Філадельфії під престолом священномученика Йосафата, якого він ревно наслідував протягом свого життя. Похорон цього видатного і жертвовного архиєрея був велелюдним, всі плакали, як діти.

Американська преса під великими заголовками подавала звістку про смерть першого єпископа для українців в США, ось слова з однієї публікації: «Поважний душпастир і визначний політик та дипломат осиротив більше, як мільйон вірних... Покійний був першим руським єпископом в Америці й поклав великі заслуги для своїх земляків не лише на церковно-релігійному, але й на національному полі».

Єпископ Сотер Ортинський є однією з найвизначніших постатей не лише історії українців у США, але й загалом Української Церкви і держави.

Підготовано за матеріалами таких видань:

Ірина Сенюра. Преосвященний Кир Сотер Ортинський – перший Єпископ УГКЦ в Америці. Дрогобич, «Коло» 2007 р.;

Ваврик В. Єпископ Сотер Ортинський ЧСВВ. Слово доброго пастиря. Вид-во ОО Василіян у ЗДА. VII, ч. 9-10. 1956 р. с. 96;

http://www.cerkiew.net.pl/index.php?glowna=wiadomosci_archiwalne_ukr_2007&limit=230.

В. Богенчук. Єпископ Сотер Ортинський // Слово № 3-4 (37) (2008-2009) с. 27-28